

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ПРАВОВУ СИСТЕМУ

Гончаренко Р. Я.

студент 1 курсу

господарсько-правового факультету

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

м. Харків, Україна

Кінець ХХ ст. – початок ХХІ ст. характеризується появою тенденції глобалізації, тобто взаємозв'язку і взаємозалежності людства та формування єдиного світового простору.

На сьогодні вчені присвятили багато досліджень проблемам і наслідкам глобалізації, адже вона призводить до істотних змін у багатьох сферах суспільства. Протягом тривалого періоду очевидно виражалися прояви глобалізації лише в економічній, а пізніше – культурній і політичній сферах.

У сфері права ключовим моментом стала резолюція Генеральної Асамблеї ООН 55/102 2000 р., в якій було відмічено, що глобалізація має не тільки економічні, а й правові аспекти [1, с. 8].

Глобалізація права – це зміни у базових основах життя, правових поняттях та категоріях, які чинять неабиякий вплив на правову систему в цілому. І, як зазначила Хаустова М. Г., у кінцевому результаті це призведе до трансформації нормативних, суб'єктивних, діяльнісних, результативних та інтелектуально-психологічних складових правових систем сучасного світу [2, с. 4].

Отже, поняття глобалізації тісно пов'язане з поняттям системи права, вони навіть схожі тим, що не є сталими і не мають одного чіткого визначення.

Почнемо з визначення поняття «системи права».

На думку О. Ф. Скакун, система права – це комплекс взаємопов'язаних і узгоджених юридичних засобів, призначених для регулювання суспільних відносин, а також юридичних явищ, що виникають внаслідок такого регулювання (норми та принципи права, правосвідомість, законодавство, правовідносини, юридичні установи, юридична техніка, правова культура, правопорядок) [3, с. 258].

Н. М. Оніщенко відзначає, що система права – це об'єктивне, історично закономірне правове явище, яке охоплює взаємопов'язані, взаємозумовлені й взаємодіючі компоненти: право і законодавство, яке його втілює, юридичні установи і юридичну практику, суб'єктивні права й обов'язки, правовідносини тощо [4, с. 26–27].

Згідно з поглядом Л. А. Луць система права є цілісною, структурно впорядкованою за допомогою норм права та інших правових

засобів стійкою взаємодією суб'єктів права, що забезпечує досягнення правопорядку, як необхідної умови функціонування соціальної системи [5, с. 399].

Залежно від підходів до визначення поняття правової системи, різняться також і наукові погляди її складових. Спільна позиція всіх дослідників лише в тому, що головним її елементом є право, як сукупність норм, що створені та охороняються державою. Право – епіцентр правової системи. Юридичні норми, що є обов'язковими еталонами суспільно необхідної поведінки, спираються на можливість суспільного примусу, виступають інтегруючими і фундаментальними засадами [4, с. 52].

Наголос на праві, як епіцентрі системи права, тенденції розвитку суспільства та універсалізації права, зумовили появу терміну правова глобалізація.

Глобалізацію права слід розуміти як процес формування нової, загальносвітової системи правових норм, які організують і забезпечують глобальну міжнародну взаємодію у різних сферах життя сучасного суспільства, під час якої міжнародне, національне право та право міжнародних господарських об'єднань стають взаємопов'язаними [6, с. 8].

Правова глобалізація є частиною глобалізації в цілому. Але, не дивлячись на це, вона є достатньо самостійним феноменом, який пояснюється:

- а) зростанням кількості населення та змінами у соціальній структурі;
- б) конвергенцією правових систем;
- в) погіршенням екологічних умов у світі та появою сучасних глобальних проблем [7, с. 6].

Через це набирає популярності думка, що без глобальних механізмів нормативного регулювання та гармонізації права розв'язання вищезазначених проблем неможливе.

В. В. Богатирьов стверджує щодо цього, що саме право має критерії для успішної глобалізації у порівнянні з іншими соціальними регуляторами. Адже право менш за все прив'язане до національних особливостей і оперативніше змінюється [8, с. 3].

У своїй праці Удовика Л. Г. чітко й точно розкриває вплив глобалізації на перетворення державних правових систем. Він розкриває зміст критерію глобалізованості системи права за допомогою складових, які виявляються на рівні її підсистеми й елементів:

- в ідеологічній підсистемі – глобальний розвиток правових теорій, ідей, ліберальної ідеології, всесвітніх та європейських стандартів, правосвідомості, тощо;

– у нормативній підсистемі – поява нових норм і принципів, що втілюють у собі глобальні рішення, збільшення впливу наднаціонального права у національних системах, гармонізація та уніфікація останніх;

– в інституційній підсистемі – збільшення кола суб'єктів системи та зміна їх правового статусу на основі врахування глобалізаційних трансформацій;

– у функціональній підсистемі – реалізація правових світових та європейських стандартів правозастосування;

– в інтегративно-комунікаційній підсистемі – трансформація зв'язку між різними підсистемами і елементами системи права та між іншими системами суспільства [9, с. 22].

Таким чином, глобалізація права відіграє важливу роль в сучасному розвитку правових систем та права в цілому. Поняття глобалізації права постає, як явище, з багатьма рівнями й аспектами, як похідна від поняття система права, як ключовий момент у формуванні єдиного світового простору та правової системи. І хоча й глобалізація права є частиною магістрального процесу глобалізації, але проявляється як відносно самостійне явище з власними, особливими властивостями.

Література:

1. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН 55/102 2000 р.
<https://www.un.org/ga/55/docs/55res3.shtml>

2. Хаустова М.Г. Тенденции развития права в условиях глобализации. Проблемы законности. 2013. № 124. С. 3–15.

3. Скакун О.Ф. Теория государства и права. Х., 2000. 704 с.

4. Правові системи сучасності. Глобалізація. Демократизм. Розвиток / В.С. Журавський, О.В. Зайчук, О.Л. Копиленко, Н.М. Оніщенко; За заг. ред. В.С. Журавського. К.: Юрінком Інтер, і практика 2003. 296 с.

5. Луць Л.А. Загальна теорія держави і права: навч.-метод. посіб. К.: Атіка, 2008.

6. Щетинін С.А. Правовая глобализация: понятие и основные формы: дис.канд. юрид.наук: 12.00.01. Ростов-на-Дону, 2009. 146 с.

7. Бірюкова А.М. «Правова глобалізація: до визначення поняття»
URL: http://www.nvppp.in.ua/vip/2018/1/tom_1/3.pdf

8. Богатырев В.В. Глобализация права: автореф. дис. д-ра юрид. наук: спец. 12.00.01. Владимир, 2012. 52 с.

9. Удовика Л. Г. Глобалізація як критерій типології національних правових систем. Актуальні проблеми держави і права. 2014. Вип. 72. С. 21–27.